

Jesmyn Ward (DeLisle, Mississippi, 1977) és llicenciada en llengua anglesa i va decidir dedicar-se a l'escriptura després de la mort del seu germà, una experiència que relata al llibre *Men we reaped* (2013), finalista del premi National Book Critics Circle d'autobiografia. Amb *Canteu, esperits, canteu* (Periscopi, 2019) va guanyar el National Book Award de ficció 2017, premi que ja havia obtingut amb *Salvage the bones* (2011), fet que la va convertir en la primera dona —i fins al moment, l'única— que rep el guardó dues vegades.

La seva prosa ha estat comparada amb la d'autors com William Faulkner i Toni Morrison. *Aquest món sense llum* és la seva segona novella traduïda al català.

Josefina Caball i Guerrero és solsonina amb arrels manresanes; des del 1987 es dedica a la traducció, activitat que ha compaginat amb la docència. Ha traduït assaig, memòries, novel·les i literatura juvenil d'autors com Ngũgĩ wa Thiong'o, Vivian Gornick, George Steiner, Behrouz Boochani, Jesmyn Ward, Eudora Welty, Don DeLillo, Richard Ford, Lucia Berlin, Neil Gaiman, Charles i Mary Lamb, Alice Walker, Alasdair Gray, Anna Burns i Hernán Díaz.

Oprah Winfrey – «He llegit tots els llibres de Jesmyn Ward i fa anys que soc fan de la seva escriptura. *Aquest món sense llum* és un llibre cabdal per a la nostra cultura i estic molt emocionada de comptar amb la seva nova proposta per al nostre club de lectura.»

The Guardian – «Una novella extraordinària. Com en totes les novel·les de Ward, l'escriptura és tant lírica com profundament controlada.»

The Washington Post – «Aclaparadora. Malgrat l'immens patiment, aquesta és una novella de triomf. Les preguntes doloroses —que no són més fàcils de respondre ara que aleshores— amplien enormement l'abast i la força d'aquesta arriscada història narrada amb un llenguatge molt poètic. Acarada amb els límits de la fe davant de la calamitat, l'Annis finalment forja una relació amb el món dels esperits a partir d'una filosofia existencial poc refinada que és alhora revolucionària i totalment coherent amb les eines de què disposa. Potser no és estrany, doncs, que una jove traumatitzada per l'esclavitud no tingui cap mena d'interès en una presència divina que exigeix servitud, fins i tot propietat. Amb la gratitud n'hi haurà d'haver prou.»

The Boston Globe – «Entre els seus talents, Ward pot imaginar i dibuixar vides emocionals i psicològicament complexes per als seus personatges adolescents. Considerar Toni Morrison com una influència en la prosa lírica de Ward i en la seva invocació als avantpassats és just, cert i massa fàcil. En lloc d'això, hauríem de llegir Ward situant la mitologia grega, els poetes èpics antics, les narratives judeocristianes

i el sistema de l'infern de Dante al costat —però no per sobre— dels seus déus afroamericans i afrodescendents. Les seves novel·les defensen que es tracta de branques interconnectades i equivalents de màgia aplicada.»

Daily Mail – «Aquesta colpidora i meravellosa novel·la de vegades sembla que plana a mig camí entre el món real i l'espiritual. Una obra sublim.»

The Spectator – «L'especificitat de Ward sobre els horrors d'aquell viatge —les pallisses, les violacions, els quasi ofegaments, els ofegaments reals— és brutal. Però també hi ha bellesa: té orella de poeta i la repetició de frases i conjuncions és hipnòtica. Ward, de la mateixa manera que Toni Morrison i Colson Whitehead, s'ha servit de tradicions espirituals negres per escriure. Aquest bocí d'esperança és el que et manté llegint.»

Library Journal – «L'infern particular de l'esclavitud als Estats Units està ben representat en la ficció i Ward aquí no pretén fer cap mena de reinvençió ni seguir la via de la gran alegoria. En comptes d'això, fa servir les seves habilitats prodigioses per crear una història profundament commovedora i empàtica sobre la disputa d'una dona amb les constants de la seva vida. Aquest testimoni de domini del llenguatge de Ward farà que els lectors surtin corrents a buscar un llapis per subratllar.»

Booklist – «La imatgeria vívida i la prosa emocionalment reverberant de Ward transmeten els horrors de l'esclavitud amb un detall descarnat i inoblidable.»

4Columns – «Ward atrau els lectors cap al seu món familiar, un món on la violència topa amb forts vincles familiars, on la maternitat és un lloc de por i pèrdua però també de força i resistència. A continuació, ens introdueix en una cosa nova per a ella, una novel·la de gènere que barreja ficció històrica amb fantasia i que li permet crear un relat poderós sobre l'esclavitud i la resistència. Ward ofereix una defensa commovedora de la força i la perseverança de l'amor matern.»

BookPage – «Ward aporta un coneixement íntim del sud d'abans de la Guerra de Secessió, on l'Annis, la narradora de la història, una adolescent captivadora, és esclavitzada. Observacions vívides i interpretacions poètiques.»

Kirkus – «Cada vegada que penses que aquesta novel·la t'està portant a llocs on ja has estat, Ward et sorprèn amb una imatge, una metàfora, una pregunta retòrica que fa que tant l'Annis com les seves tribulacions mereixin la teva atenció. I admiració.»

Publishers Weekly – «Commovedora i meravellosament narrada. Els lectors no se'n podran apartar.»

Jesmyn Ward

Aquest món sense llum

Traducció de l'anglès de Josefina Caball

ANTÍPODA, 84

EDICIONS DEL PERISCOPI

Títol original: *Let us descend*

© 2023, Jesmyn Ward

Primera edició: setembre del 2024

© de la traducció: Josefina Caball, 2024

Il·lustració de coberta: collage de Tono Cristòfol a partir d'imatges
de © Old Books Images / Alamy Stock Photo, © Turaev / Adobe Stock
i © Asetrova / Adobe Stock

© de la fotografia de l'autora: Beowulf Sheehan

© de la traducció de les citacions de *L'infern*, de la *Divina Comèdia* de Dante:

Joan F. Mira, Labutxaca, 2013

© d'aquesta edició: Edicions del Periscopi SLU, 2024

Publicat per Edicions del Periscopi SLU

info@periscopi.cat | Web: www.periscopi.cat

Facebook: www.facebook.com/Periscopi

Twitter/X: twitter.com/Ed_Periscopi

Instagram: @edicions_del_periscopi

Impressió: Romanyà Valls, Capellades

Imprès a Catalunya – *Printed in Catalonia*

Edició a càrrec d'Aniol Rafel, Andrea Rovira i Marta Rubirola

Maquetació: Tono Cristòfol

Correcció: Rudolf Ortega, Òscar Lozano i Núria Saurina Eudaldo

Disseny de la col·lecció i interiors: Tono Cristòfol

Aquest llibre s'ha imprès amb un paper offset cru de noranta grams i ha estat compaginat amb la tipografia Caslon Pro.

Dipòsit legal: B 13566-2024

ISBN: 978-84-19332-74-5

Tots els drets reservats. Queda rigorosament prohibida, sense l'autorització escrita dels titulars del copyright, sota les sancions establertes per la llei, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment, inclosos la reprografia i el tractament informàtic, i la distribució d'exemplars mitjançant el lloguer o préstec públics.

Amb el suport del Departament de Cultura

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Aquest llibre és per a en Brandon, que em va veure i em
va estimar quan jo era incapaç de veure'm i estimar-me
a mi mateixa, i per a en Joshua, la primera persona que
m'ha ensenyat que l'amor és un vincle viu amb els morts.

Quan la van vendre, la seva mare es
va desmaiar o va caure morta, la noia
no va saber mai què va passar. Ella volia
veure la seva mare, que jeia allà a terra,
però l'home que la va comprar no la va
deixar acostar-s'hi. La va retenir amb
força. La va carregar al carro i se la va
endur com si fos bestiar. Aquella va ser
l'última vegada que la noia va saber res
dels seus pares.

WILL ANN ROGERS

(entrevista dins *Born in slavery: Slave
narratives from federal writers' project,
1936 to 1938*)

Hi havia un vaixell,
el *Henrietta Marie*,
que lluitava contra l'aigua furient,
i hi havia grillons
i la dona a la coberta,
les cames obertes en el xiuxiueig d'un crit,
[...] i jo també hi era,
desplegant-me amb tots ells...

NIKKY FINNEY, «Shark Bite»
(dins de *The world is round*)

[...] Benvolgut riu que cantes ple
de la meva sang, fem tant de soroll
sota l'aigua? És la sang allò que uneix

els germans? O és el Mississipi
que corre per la vena més ràpida
d'Amèrica?

JERICHO BROWN, «Langston's Blues»
(dins de *The New Testament*)

CAPÍTOL 1

LES MANS ESMOLADES DE LA MARE

La primera arma que vaig tenir a les mans va ser la mà de la mare. Jo era molt petita i de ventre suau. Aquella nit, la mare em va despertar i em va portar al cor dels boscos de Carolina, endins, endins, entre els arbres remorejants i negres a la posta del sol. Els ossos dels seus dits eren com ganivets enfundats, però jo encara no ho sabia, això. Vam caminar fins que vam arribar a una petita clariana que envoltava un arbre cremat per un llamp, lluny de la casa laberíntica de l'amo, que s'alça darrere els camps d'arròs. Lluny de l'amo, que és tan blanc com fosca és la mare. Lluny d'aquest home que diu que som seves, lluny d'aquest home que empeny la mare cap a la negror de la intimitat ombrívola de la cuina, on ella passa la major part del dia treballant per alimentar-los, a ell i a les seves dues filles panxudes i blanques com la llet. Jo era menuda com un ocellet i tenia el cap repenjat a l'espatlla de la mare. Aquella nit de fa temps, la mare es va agenollar entre les arrels de l'arbre partit i va desenterrar dues branques llargues i primes: una tenia la punta tallada en forma de llança i l'altra era ondulada com una serp, treballada més matusserament.

—Agafa això —va dir la mare, llançant-me la branca torta—. Vaig esculpir-la quan era petita.

No la vaig atrapar, i el bastó va anar a parar a terra amb un catacrac. El vaig recollir i el vaig agafar tan fort que se'm clavaven els bonys fets amb el ganivet, i llavors la mare va descarregar damunt meu el seu bastó fosc. No m'havia pegat mai, ni amb les mans ni amb cap bastó. El mal em cremava a l'espatlla i tot seguit va passar a l'altra.

—Aquest —va grunyar, amb la veu apagada pel xiulet del bastó— era de la meva mare. —La seva llança era un flagell negre en la nit. Vaig caure. Vaig recular de quatre grapes entre el sotabosc que encerclava aquell espai nocturn ruïnós. La mare m'escometia. Parlava ben alt mentre m'empaitava entre la bosquina. I mentrestant em va explicar aquesta història: «Aquest és el nostre secret. Teu i meu. No ens el pot prendre ningú».

Em costava respirar i cada cop m'ajupia més. El vent ens encerclava i ens espiava entre els arbres.

«Ets la neta d'una guerrera. Son pare la va casar amb el rei fon perquè era un home ric i ell tenia moltes filles. El rei tenia centenars d'esposes guerreres. El protegien, caçaven per ell, lluitaven per ell.» La mare burxava amb el bastó els arbusts sota els quals m'ajupia. «Les guerreres s'havien casat amb el rei, però el seu marit era el ganivet, i el sabre, el seu amant. Tu ets la meva filla, la neta de ma mare. Ma mare, la guerrera... es deia Azagueni, però jo li deia Mama Aza.»

La mare va deixar la llança a terra i es va redreçar amb les mans obertes. Se li veien brillants i argentades.

—Au, va, Annis. Surt d'aquí, que te n'ensenyaré. —Vaig anar cap endavant de quatre grapes; els cops encara em

coïen—. No et descuidis el bastó —va dir. Vaig recular una mica fins que em vaig aixecar a poc a poc i, de puntetes, vaig posar un peu davant de l'altre, preparada per arrencar a córrer. Em pensava que em tornaria a pegar—. Molt bé —va dir la mare, mirant la dansa oscil·lant que feia amb els peus.

D'ençà d'aquella nit he crescut. Ara soc més alta que ella, i quan la miro li veig el cap, les espatlles, negres, boniques i rodones com els poms de les portes que poleixo a la casa de l'amo. A la mare li comencen a sortir cabells grisos, però encara té els dits fermes com punyals, i encara camina amb l'esquena ben recta i, a la claror de la lluna plena, se la veu prima i airosa. Venim aquí, a la nostra clariana secreta de l'arbre que té el cor cremat, només algunes nits al mes, quan hi ha clar de lluna i no ens fa falta encendre foc. La mare m'examina les mans, en pitja cadascuna de les durícies i em fa massatges als palmells. Ara soc més alta i plena que ella, però m'estic ben quieta com la nena de dents separades que era aleshores per gaudir del seu tacte, obrint-me a la seva tendresa.

—Tens els dits llargs. —La mare em dona uns copets al mig del palmell i de seguida tanco el puny—. Aquesta nit practicaràs amb el meu bastó. Té! —afegeix, desenterrant l'arma que Mama Aza li va deixar. Passa la mà al llarg de la branca llarga i prima, tacada de negre i del greix de les seves mans, i de les de Mama Aza abans que ella. Mama Aza va ensenyar a la mare a lluitar amb aquest bastó, decidida a transmetre-li tot el que li van ensenyar les seves germanes-esposes a l'altra banda del gran oceà.

La mare em llança l'arma i agafa el seu bastó de la infància, dentat com un llampec. Jo suo, la por em traspassa les aixelles. Em sento el batec del cor a les orelles. La mare

branda la llança i comencem l'entrenament: a cada gir, a cada atac, a cada punxada, la mare es va tornant més foc i menys ella mateixa: més flama líquida i envoltant. No m'agrada, però d'altra banda no hi ha temps perquè m'agradi, perquè haig de parar, bloquejar, atacar. El món es converteix en un remolí, un brunzit, i nosaltres hi giravoltem.

Aquesta nit, quan tornem a la cabana que compartim amb una altra família, la Nan i els seus dos fills grans ja dormen. Els dos petits estan desperts i no paren de plorar. Jauen abraçats sota les mantes, amb la respiració entretallada pels sanglots, mentre la seva mare i els germans dormen. La Nan sempre ha reprimit el seu amor pels seus quatre fills. L'esprem fins que només en queda un regalim per mostrar, ara i adés, una certa dolçor en les ordres: «estigues quiet, calla, no ploris», i la resta són sempre bufetades i cops de puny. No vol estimar el que no pot retenir. La mare m'ofereix la mà i jo l'hi agafo quan ens acotxem al llit i abans que ella s'adormi. La mare sempre ha estat una dona que amaga un bon cor: una dona que m'explica històries en un xiuxiueig suau com la remor de les fulles, una dona que crema com un llum de sofre mentre em guia per la foscor del món, una dona que em fa un regal quan s'obre a si mateixa i m'ensenya a lluitar un cop al mes.

Avui, la mare em desperta abans que surti el sol; fa olor de fenc, magnòlia i carn de caça, de la suada d'ahir a la nit. Estic morta. Tinc ganes de tombar-me sota la manta, colgar-hi el cap i dormir més, però la mare em passa la mà per l'esquena amb ferma.

—Annis, filla. Desperta't.

Em vesteixo i em fico la brusa per dins la faldilla mentre anem cap a la casa de l'amo. No puc evitar de fer morros mentre m'estiro la camisa i arrossego els peus. La mare va una mica més endavant, i jo em reprimeixo el ressentiment. Gairebé corre: ha d'anar al forn, ha d'encendre'l i afegir-hi llenya perquè s'escalfi i poder-hi fer el pa del matí. Ja sé que està obligada a servir a la casa tant com jo, que em faig un fart d'anar a collir i portar coses i netejar per ella, ajudar-la al matí, però estic enfadada i cansada, fins que la mare comença a anar una mica coixa quan camina. Ella també se'n ressent, d'allò d'ahir a la nit. Jo m'hi acosto amb pas lleuger, li fico la mà per dins el colze i li acaricio el braç. Li miro el borrisol suau de l'orella, els cabells trenats.

—Mama? —dic.

—De vegades em ve de gust alguna cosa dolça —diu molt fluixet, donant-me copets als dits—. A tu no?

—Ca! —dic—. Jo vull sal.

—Mama Aza sempre deia que no era bo tenir deler de coses dolces. Jo n'anava a collir al bosc i me'n feia un bon tip, tant que em quedaven les mans tacades de vermell i blau. —La mare sospira—. Ara només tinc al cap que voldria alguna cosa dolça.

La casa de l'amo és enorme i tot grinyola per dins. La mare s'inclina davant el forn. Jo vaig a buscar llenya i a treure aigua del pou, i quan ho pujo tot al pis de dalt, espio a les habitacions de les filles de l'amo. Són mitges germanes meves; ho sé des del primer dia que la mare em va ensenyar a lluitar, però l'enveja i l'aversion encara em consumeixen cada matí, quan m'ocupo d'elles. Dormen amb la boca oberta, les galtes tenyides de rosa i les parpelles movent-se com peixos que neden en aigües somes. Els cabells, d'un

roig viu, els cauen en blens plens de nusos. Dormiran fins que el seu pare les desperti trucant a la porta, ben entrat el matí. Ofego aquests sentiments i no mostro res.

L'amo escriu al seu escriptori, amb el batí posat. L'aire de l'habitació està carregat de fum fred i suor rànica.

—Annis —diu, fent que sí amb el cap.

—Senyor —responc.

Dono per fet que els seus ulls vidriosos passaran per sobre meu com cada matí, com l'aigua llisca damunt d'una pedra llisa. Però avui la mirada s'encalla en mi, de ple, i després em segueix per l'habitació mentre omplo el rentamans, recullo la roba de l'amo i agafo la gibelleta. M'avalua de la mateixa manera que examina els seus cavalls, centrant l'atenció amb la mateixa fermesa amb què toca un coll cobert d'una llarga crinera, una gropa musculosa, una esquena corbada i pelada per la sella. Jo no trec els ulls de les meves mans, i no és fins que baixo les escales que m'adono que estic tremolant i que els seus excrements xipollegen dins la gibelleta.

Procuo amagar-me de la seva mirada. És una cosa que sempre he sabut fer: no dic ni piu. A mesura que el dia va avançant, travesso de puntetes els corredors amples i foscos de la casa de l'amo. Deixo les galledes i les palanganes a terra ben a poc a poc fins que sento un toc metàl·lic. M'estic ben quieta, just darrere la porta de la sala d'estudi de les meves germanes pàl·lides, i escolto el seu preceptor mentre els llegeix. Les històries que sento no són com les de la mare; sonen diferent, tenen una altra melodia que m'entra al pit i hi tremola com una llança en tocar la carn. Aquestes nenes, les germanes de pell groguenca, llegeixen els textos que els mana el preceptor, textos de grecs antics

que escriuen sobre animals i diligència, vespes i abelles, i jo escolto: «Sembla que a les abelles els agrada el soroll; per això es diu que se les agrupa al rusc servint-se d'atuell i de pedres». La veu de la germana petita cau en un xiuxiueig i s'enlaira: «Les abelles expulsen les gandules que no saben estalviar. Es distribueixen el treball, com hem dit abans: les unes fabriquen cera, les altres la mel, les altres el pol·len. Les unes poleixen la bresca, les altres porten aigua a les cel·les i la barregen amb la mel...». * Agafo aire als corredors de fusta de pi i repeteixo les paraules més potents: cera, mel, pol·len, bresca.

—Aristòtil es refereix al cap del rusc com el rei —diu el preceptor—, però els científics han descobert que és femella, per tant una reina. A la Grècia antiga, els sacerdots d'Àrtemis eren coneguts com les «abelles rei». Es creia que les abelles també van donar el do de la profecia al germà d'Àrtemis, Apol·lo. —El preceptor deixa anar una rialla seca—. Això és una superstició blasfema. Tanmateix, el consell d'Aristòtil sobre els que treballen i sobre el fruit del treball és sòlid: si deixeu un rusc amb massa mel, l'apicultor encoratja la ganduleria —diu, amb veu aguda però fluixa, gairebé tan suau com la de les meves germanes insegures. Sé que parla de les abelles, però no... fa servir les abelles i els grecs antics per parlar de tots els que treballem aquí. Sé que parla de la mare, que fa galetes i guisats als fogons de la cuina, de la Cleo, de la seva filla Safi i de mi, que netegem habitacions, espolem les catifes, freguem els terres fins que brillen com glans brunyides.

* Aristòtil, *Història dels animals*, traducció de Juli Pallí i Bonet.

Baixo corrents cap on hi ha la mare, i ella em sermoneja amb la mateixa rapidesa que el preceptor llegeix els seus passatges.

—Ja has tornat a escoltar darrere les portes? —em pregunta.

Jo faig que sí amb el cap.

—Ves amb compte —diu xiuxiuejant, i tot seguit dona un cop de cullera a una olla negra. La cuina fa una olor densa de carn salada—. No li faria gràcia saber-ho, al preceptor.

—Ja ho sé —dic. Tinc ganes de dir-li més coses. Voldria dir-li que tinc enveja de les filles bessones de l'amo, de les seves espatlles suaus, dels seus cabells clars i fins com el fil sedós de les teranyines, de les seves lliçons, dels seus llençols blancs, de la seva pell de color crema, dels seus vestits prims com el paper. Voldria dir-li que quan escolto darrere la porta de les seves habitacions, agafo una cosa per a mi, una cosa que elles no em donarien mai. Repeteixo mentalment les paraules del preceptor, procurant no sentir-me culpable davant la cara de preocupada de la mare i la manera com, ben neguitosa, enfonsa la cullera dins l'olla. Cera, mel, pollen, bresca. Per què he de demanar perdó per voler algunes paraules, alguna història, alguna cosa bonica per a mi?—. Em sap greu, mama —dic, i surto a buscar llenya.

Una abella solitària vagareja per l'hort: rodanxona, de ratlles negres i bonica. Aterra a la meva espatlla, suau com una empremta, i em pregunto quin missatge porta, de quins mons d'esperits. Són reines, ha dit el preceptor. L'abella alça el vol i desapareix dins una flor groga de carabassa que capcineja, mentre el vent batega entre els arbres, i durant uns instants em fa l'efecte que sento un eco que s'estén entre les branques: «Reines».